

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง สถานภาพของเจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงาน
ในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓^๑

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีหนังสือ ที่ พศ ๐๐๑๔/๕๕๙๒ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๙ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับแจ้งผลการหารือกรณีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ของสำนักงานประกันสังคม จากสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในประเด็น ดังนี้

(๑) สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต ๑ - ๑๔ และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อยู่ในฐานะนายจ้างซึ่งมีหน้าที่ต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมหรือไม่ และหากต้องนำส่งเงินสมทบจะต้องใช้เงินงบประมาณจากแหล่งใด สำนักงานประกันสังคมพิจารณาแล้วเห็นว่า เจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) ได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนและต้องปฏิบัติงานตามวันและเวลาที่กำหนด เงินต่าง ๆ ดังกล่าวจึงถือเป็นเงินค่าตอบแทนจากการทำงานในวันและเวลาทำงานปกติ อีกทั้งต้องรักษาวินัย หากฝ่าฝืนวินัยจะต้องถูกดำเนินการทางวินัย เจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) ย่อมอยู่ในอำนาจบังคับบัญชาในการปฏิบัติงานของผู้ที่มีอำนาจกระทำการแทนหรือผู้ได้รับมอบหมายให้กระทำการแทนสถานศึกษาพระปริยัติธรรม จึงถือได้ว่าเป็นลูกจ้างแรงงานหรือเกิดนิติสัมพันธ์ในความเป็นนายจ้างลูกจ้างต่อกันแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจ้างแรงงานตามมาตรา ๕๗๕ และมาตรา ๕๘๓ ประกอบกับบทนิยามคำว่า “นายจ้าง” “ลูกจ้าง” และ “ค่าจ้าง” ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดังนั้น สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต ๑ - ๑๔ และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงอยู่ในฐานะเป็นนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นแบบรายการขึ้นทะเบียนนายจ้างตามมาตรา ๓๔ และมีหน้าที่ต้องนำส่งเงินสมทบในส่วนของนายจ้างต่อสำนักงานประกันสังคมตามมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน ส่วนประเด็นข้อหารือเรื่องงบประมาณซึ่งต้องนำมาจ่ายเป็นเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมจะมาจากแหล่งใดนั้น สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสมควรที่จะหารือประเด็นนี้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรงบประมาณให้กับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐโดยตรง กล่าวคือ กระทรวงการคลังหรือสำนักงบประมาณ

^๑ ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๙๑๒/๖๗ ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๙ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

(๒) กรณีเจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) อยู่ในฐานะลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และจะต้องนำส่งเงินสมทบกองทุนประกันสังคมหรือไม่ อย่างไร สำนักงานประกันสังคมพิจารณาแล้วเห็นว่า เจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) มีหน้าที่ต้องทำงานโดยรับค่าตอบแทนภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาตามข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ เจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) จึงมีฐานะเป็นลูกจ้างตามบทนิยามในมาตรา ๕ โดยมีสถานะเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีต่าง ๆ ตามมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ โดยกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) ปฏิบัติงานการศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สถานศึกษาพระปริยัติธรรมในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์พระปริยัตินิเทศก์แห่งคณะสงฆ์ (สศป.) เมื่อพิจารณาถึงนิติสัมพันธ์ระหว่าง จศป. และ สศป. มีความผูกพันกันตามข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ ออกตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับการสรรหา บรรจุ และแต่งตั้งตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับดังกล่าว กรณีจึงมิได้มีลักษณะเป็นนายจ้างและลูกจ้างตามบทนิยามในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับเงินเดือนและค่าตอบแทนของ จศป. ถือเป็นงบประมาณแผ่นดินประเภทเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ จึงมิใช่ค่าจ้างที่เกิดจากสัญญาจ้างแรงงานตามนิยามในพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน ในการนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการต่อไป จึงขอหารือในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายว่า นิติสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) และส่วนงานการศึกษาพระปริยัติธรรม (สศป.) ถือเป็นความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานที่ทำให้เกิดสถานะนายจ้างและลูกจ้างตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๙) ได้พิจารณาข้อหารือของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงบประมาณ) ผู้แทนกระทรวงแรงงาน (สำนักงานปลัดกระทรวงและสำนักงานประกันสังคม) และผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า โดยที่เจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม รวมถึงผู้ปฏิบัติงานในส่วนงานการศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) มีทั้งผู้เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เห็นว่า จศป. ที่เ็นบรรพชิตทำหน้าที่สืบทอดและเผยแพร่วรรคธรรมของพระพุทธศาสนาอยู่ไม่อยู่ในฐานะที่จะรับจ้างหรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดได้ จึงประสงค์ขอหารือเกี่ยวกับกรณี จศป. ที่เป็นคฤหัสถ์เท่านั้น โดยส่วนงานการศึกษา

พระปริยัติธรรม (สศป.) ได้แก่ สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สถานศึกษาพระปริยัติธรรมในสังกัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์พระปริยัตินิตยเทศก์แห่งคณะสงฆ์ เป็นหน่วยงานที่บรรจุและแต่งตั้ง จศป. ซึ่งต้องปฏิบัติงานและเลิกงานตามวันและเวลาที่กำหนด ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน และมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ หากฝ่าฝืนจะมีความผิดทางวินัยตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลการศึกษาพระปริยัติธรรมฯ ส่วนค่าตอบแทนของ จศป. นั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลทำหน้าที่จัดสรรเงินงบประมาณที่รัฐให้การอุดหนุนสำหรับจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมาใช้เป็นค่าตอบแทนของ จศป. และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีข้อกังวลในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมว่าหน่วยงานใดจะเป็นนายจ้างซึ่งมีหน้าที่นำส่งเงินสมทบ เนื่องจาก สศป. มิได้มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีเพียงแต่อำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง จศป. รวมทั้งควบคุมการดำเนินงานของ จศป. ดังนั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงประสงค์ขอหารือว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) เฉพาะที่เป็นคฤหัสถ์ และส่วนงานการศึกษาพระปริยัติธรรม (สศป.) ถือเป็นความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานที่ทำให้เกิดสถานะนายจ้างและลูกจ้างตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ หรือไม่

ส่วนผู้แทนสำนักงานประกันสังคมชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า ก่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรมฯ โรงเรียนพระปริยัติธรรมได้เคยขึ้นทะเบียนประกันสังคมและจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมในฐานะนายจ้าง โดยใช้เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรในการขึ้นทะเบียนนายจ้าง และโดยที่พระราชบัญญัติประกันสังคมฯ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเป็นหลัก ดังนั้น หากผู้ใดกระทำการอันมีลักษณะเป็นนายจ้างและลูกจ้างตามบทนิยามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ ย่อมอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและมีหน้าที่ขึ้นทะเบียนนายจ้างและผู้ประกันตนต่อสำนักงานประกันสังคม นอกจากนี้เป็นกรณีที่เข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดหรือเป็นหน่วยงานที่มีกฎหมายเฉพาะระบุงบไว้ ซึ่งเมื่อ สศป. มิใช่หน่วยงานที่เข้าข้อยกเว้นดังกล่าว และเงินค่าตอบแทนที่จ่ายให้ จศป. นั้นเป็นค่าจ้างตามบทนิยามแห่งพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ ที่กำหนดให้ “ค่าจ้าง” หมายความว่า “เงินทุกประเภทที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นค่าตอบแทนการทำงานในวันและเวลาทำงานปกติ...” ดังนั้น จศป. ซึ่งเป็นคฤหัสถ์จึงมีฐานะเป็นลูกจ้างตามบทนิยามในมาตรา ๕ และมีสถานะเป็นผู้ประกันตนตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๙) พิจารณาประเด็นปัญหาข้อกฎหมายประกอบกับข้อเท็จจริงเพิ่มเติมแล้ว เห็นว่า มาตรา ๕^๒ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ กำหนด

^๒มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“ลูกจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้าง

“นายจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้าง และให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย

(มีต่อหน้าถัดไป)

บทนิยาม คำว่า “ลูกจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้าง “นายจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้าง และ “ค่าจ้าง” หมายความว่า เงินทุกประเภทที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นค่าตอบแทนการทำงาน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะกำหนด คำนวณหรือจ่ายในลักษณะใดหรือโดยวิธีการใด และไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า จศป. ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งโดย สศป.^๓ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง โดยเมื่อได้รับการบรรจุและแต่งตั้งแล้วต้องปฏิบัติงานและเลิกงานตามวันและเวลา^๔ รวมทั้งได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน^๕ จาก สศป. และหากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามก็จะมีโทษทางวินัย^๖ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ และไม่ปรากฏว่า จศป. ได้รับยกเว้นตามมาตรา ๔^๗ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๘ หรือ

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๒)

“ค่าจ้าง” หมายความว่า เงินทุกประเภทที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นค่าตอบแทนการทำงานในวันและเวลาทำงานปกติไม่ว่าจะคำนวณตามระยะเวลาหรือคำนวณตามผลงานที่ลูกจ้างทำได้ และให้หมายความรวมถึงเงินที่นายจ้างจ่ายให้ในวันหยุดและวันลาซึ่งลูกจ้างไม่ได้ทำงานด้วย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะกำหนด คำนวณหรือจ่ายในลักษณะใดหรือโดยวิธีการใด และไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร

ฯลฯ

ฯลฯ

“ข้อ ๑๔ จศป. ที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ต้องได้รับการสรรหา บรรจุ และแต่งตั้ง ตามที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ เว้นแต่กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ฯลฯ

ฯลฯ

ข้อ ๓๐ ให้แม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง ประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หรือประธานศูนย์พระปริยัตินิตเทศก์แห่งคณะสงฆ์ แล้วแต่กรณี เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง จศป.ทุกตำแหน่งใน สศป. แล้วแต่กรณี

“ข้อ ๑๗ วัน เวลาปฏิบัติงาน และวันหยุด ให้เป็นไปตามที่ อบป. กำหนด

“ข้อ ๑๖ อัตราเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินวิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น ของ จศป. ให้เป็นไปตามที่ กบป. กำหนด โดยได้รับความเห็นชอบ จาก กศป.

จศป. ผู้ใดที่ถูกไล่ออกจากงานเพราะกระทำผิดวินัย จะไม่ได้รับเงินและประโยชน์ ตอบแทนตามวรรคหนึ่ง

“หมวด ๔ วินัยและการรักษาวินัย (ข้อ ๓๖ ถึงข้อ ๔๓) หมวด ๕ การดำเนินการทางวินัย (ข้อ ๔๔ ถึงข้อ ๔๘)

“มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่

(๑) ข้าราชการและลูกจ้างประจำของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น

(๒) นักเรียน นักเรียนพยาบาล นิสิตหรือนักศึกษา ซึ่งเป็นลูกจ้างของโรงเรียนสถานพยาบาล วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยนั้น

(๓) ลูกจ้างของรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ

(๔) กิจการหรือลูกจ้างอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกากำหนดกิจการหรือลูกจ้างอื่นที่ไม่อยู่ในบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๖๐^๘ จศป. จึงเป็นลูกจ้าง^๙ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม

สำหรับประเด็นว่าผู้ใดเป็นนายจ้างที่มีหน้าที่ต้องนำส่งเงินสมทบนั้น เห็นว่า เมื่อ สศป. ซึ่งได้แก่ แม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง ประธานกรรมการการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และประธานศูนย์พระปริยัตินิตเทศก์แห่งคณะสงฆ์ เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง จศป. ทุกตำแหน่งใน สศป. แล้วแต่กรณี^{๑๐} สศป. จึงมีอำนาจบังคับบัญชาตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ และเป็นหน่วยงานที่จ่ายค่าตอบแทนให้แก่ จศป. จากเงินงบประมาณที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดสรรให้ทุกเดือน สศป. จึงอยู่ในฐานะผู้กระทำการเป็นนายจ้าง^{๑๑} ของ จศป. และมีหน้าที่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม ทั้งนี้ ตามแนวความเห็นในเรื่องเสรีจที่ ๔๑๙/๒๕๓๗^{๑๒}

(นายณพดล เกร์ฤกษ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กันยายน ๒๕๖๙

มาตรา ๓ ให้กิจการหรือลูกจ้างดังต่อไปนี้เป็นกิจการหรือลูกจ้างอื่นที่ไม่อยู่ในบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม

- (๑) ลูกจ้างของเนติบัณฑิตยสภา
- (๒) ลูกจ้างของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์
- (๓) ลูกจ้างของสภากาชาดไทย
- (๔) ลูกจ้างของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- (๕) ลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์
- (๖) ลูกจ้างของกิจการเพาะปลูก ประมง ป่าไม้ และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีได้ใช้ลูกจ้างตลอดปีและไม่มี

ลักษณะงานที่เป็นกิจการนอกเหนือกิจการดังกล่าวรวมอยู่ด้วย

- (๗) ลูกจ้างของนายจ้างที่จ้างไว้เพื่อทำงานอันมีลักษณะเป็นครั้งคราว เป็นการจร หรือเป็นไปตามฤดูกาล
- (๘) ลูกจ้างของนายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งงานที่ลูกจ้างทำนั้นมิได้มีการประกอบธุรกิจ

รวมอยู่ด้วย

- (๙) ลูกจ้างของนายจ้างซึ่งประกอบการค้าหรือการค้าแฝงลอย

^๘โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

^{๑๐}โปรดดูเชิงอรรถที่ ๓, ข้างต้น

^{๑๑}โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น

^{๑๒}บันทึก เรื่อง สถานภาพของเจ้าหน้าที่ ครู และอาจารย์ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๖๐๑/๔๖๕ ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๓๗
ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี